

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ การดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร

Factors Affecting Success of Village Broadcasting Towers

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประการดังนี้ 1) ศึกษาการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสาร 2) ศึกษาบริบทชุมชนที่สนับสนุนการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสาร และ 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารพื้นที่ศึกษา คือบ้านดอนยายมี หมู่ 18 ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และกำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร แกนนำ กลุ่มสนับสนุนและประชาชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการจัดเวทีชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารมี 7 ประการประกอบด้วย 1) กลุ่มแกนนำที่มีความเข้มแข็ง มีจิตอาสา มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และมีความสามัคคี 2) ประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ประกาศข่าวสารชุมชน เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของคุณค่าและ

ความรู้สึกร่วมของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับ 4) ชุมชนเข้มแข็ง 5) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 6) การจัดการกระจายเสียงที่มีประสิทธิภาพ และ 7) การมีแผนการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารบ้านดอนยายมี หมู่ 18 ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ศึกษา บริบทชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าบริบทชุมชน ซึ่งประกอบด้วยประวัติศาสตร์ลักษณะทางกายภาพ การเมือง ลักษณะประชากรและสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ระบบความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรม และระบบการสื่อสาร มีรายละเอียดดังนี้

บ้านดอนยายมี หมู่ 18 ตำบลบางหลวง เป็นชุมชนชนบทที่มีระบบความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม ได้แก่ประเพณีวันสงกรานต์ และการสืบทอดพิธีบายศรีสู่ขวัญ

ปัจจุบันมีประชากรทั้งหมด 583 คน จำนวนครัวเรือน 113 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการทำนาและปลูกพืชผักสวนครัว เป็นพื้นที่ห่างไกลจากที่ตั้งจังหวัดนครปฐม 80 กิโลเมตร โดยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด พื้นที่ติดต่อกับตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ถนนสาธารณะช่วงเขตติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรียังเป็นทางลูกรัง โทรศัพท์บ้านยังไม่ถึงและยังเป็นปัญหาในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับภายนอก หอกระจายข่าวสารจึงมีบทบาทมาก ผู้ประกาศข่าวสารชุมชนเป็นผู้สืบทอดพิธีบายศรีสู่ขวัญคนในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อพัฒนากิจกรรมชุมชนในด้านต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในหมู่บ้านมีลักษณะแบบเครือญาติ รักใคร่ปรองดองกัน ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน มีกลุ่ม 5 ทหารเสือ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน เป็นแกนนำที่มีบทบาทชัดเจน และดำเนินงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองอย่างมุ่งมั่น เน้นประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก มีจิตอาสา และพัฒนาโครงการใหม่ ๆ ของหมู่บ้านอยู่เสมอ โดยเป็นผู้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหมู่บ้าน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ความเป็นเครือญาติ ความคุ้นเคย และความสนิทสนม ซึ่งคนในชุมชนให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติอยู่ในระดับสูง ถือเป็นทุนทางสังคม ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร

นอกจากนี้ชุมชนก็เคยมีประสบการณ์อันเลวร้ายถึงขั้นชุมชนแตกแยก เนื่องจากอดีตผู้ใหญ่บ้านโกงเงินหมู่บ้าน ส่งผลให้ชุมชนหันกลับมารวมตัวกันอย่างเข้มแข็งอีกครั้ง ทำให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งชุมชนต้องมีเครื่องมือสื่อสารภายในชุมชนเอง เพื่อให้เกิดการติดต่อด้านข้อมูลข่าวสาร

กับคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ “หอกระจายข่าวสาร” จึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และถักทอเครือข่ายสายสัมพันธ์ผ่านระบบเครือญาตินั่นเอง

2. การดำเนินงานของหอกระจายข่าวสาร

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานหอกระจายข่าวสารบ้านดอนยายมิ หมู่ 18 ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย การบริหารจัดการ การจัดการกระจายเสียง การสนับสนุนจากภายนอก และแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การบริหารจัดการ

รับผิดชอบโดยกลุ่มคน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำและชาวบ้าน ลักษณะการทำงานในรูปของคณะกรรมการหลัก 8 คน นำโดย ผู้ใหญ่บ้าน วรวิทย์ พูลทองคำ ยึดหลักการบริหารงานให้ทุกคนสามารถทำหน้าที่ได้ในทุก ๆ ด้าน ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถทำงานแทนกันได้ในทุกตำแหน่ง

การประชุมของคณะกรรมการทั้ง 8 คน มีทั้งลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื่องจากเป็นแกนนำในชุมชนอยู่แล้ว จึงมีโอกาสพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และสามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว กิจกรรม หรือโครงการจากนายราชการผ่านหอกระจายข่าวสาร ในขณะเดียวกันสามารถนำเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร เข้าสู่การประชุมในเวทีประชุมหมู่บ้านประจำเดือน

ค่าใช้จ่ายและแหล่งทุน เริ่มจากการสนับสนุนด้านอุปกรณ์เครื่องเสียงจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางหลวง และได้มีมติในที่

ประชุมหมู่บ้าน ให้นำเงินของกลุ่มค่าน้ำประปาหมู่บ้านมาใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ไม่ว่าจะมียกจ่ายเพื่อการพัฒนาและการซ่อมแซม ซึ่งมีการดำเนินงานต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม
ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชุมหมู่บ้าน สามารถแนะนำข้อมูลข่าวสารเสนอความคิดเห็นต่อการรับฟังในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหอกระจายข่าวสาร

การดูแลรักษาอุปกรณ์ โดยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านธรรมนูญ คงคาหลวง นำอุปกรณ์ที่ชำรุดไปซ่อมแซม จากนั้นจึงเบิกจ่ายค่าซ่อมแซมนั้นจากกลุ่มค่าน้ำประปา โดยคนในชุมชนร่วมช่วยกันสอดส่องดูแล หากพบจุดใดชำรุดข้อมก็โทรศัพท์เข้ามาแจ้งเพื่อให้ดำเนินการซ่อมแซมในทันที

ช่วงเวลาการเปิดการกระจายเสียง
เฉลี่ย 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยไม่เปิดการกระจายเสียงในทุกวัน ซึ่งในอดีตเคยเปิดทุกวันโดยถ่ายทอดข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ต่อมาจึงปรับมาประกาศตามช่วงเวลาที่มียกข่าวสารและมีกิจกรรมภายในชุมชน โดยประกาศในช่วงเวลาเช้า 05.30 - 06.30 น. และประกาศอีกครั้งในช่วงเวลาเย็น 17.00 - 18.00 น.

ที่ตั้งหอกระจายข่าวสาร ณ ศาลาอเนกประสงค์ เป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสถานที่ประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมและงานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน

2.2 การจัดการกระจายเสียง

กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน มีผู้ประกาศหลักคือลุงผาด พูลทองคำ และนายประพันธ์ พูลทองคำ เนื้อหาในการนำเสนอ มี 6 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การเตือนภัย เช่น การเตือนภัยน้ำท่วม การป้องกันโรคไข้เลือดออก 2) ธรรมะสอนใจ สุภาษิต เชิญชวนให้ปฏิบัติธรรม 3) วิถีชีวิตของคนในชุมชน ประกาศงานบวช งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานประเพณี งานบุญต่าง ๆ และงานศพของคนในหมู่บ้าน ฯลฯ 4) กิจกรรมเฉพาะกลุ่ม กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ 5) ข่าวจากราชการ เช่น ข่าวประกาศจากหน่วยงานราชการต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบลบางหลวง 6) การประชุมนัดหมาย

ด้านรูปแบบการนำเสนอ ใช้ภาษาท้องถิ่นเข้าใจง่าย และเป็นเอกลักษณ์ ทุกครั้งที่จบรายการจะมีการกล่าวธรรมะคติสอนใจให้ฟังทุกครั้ง ใช้เทคนิคการประกาศข่าวสาร เช่น การประกาศข่าวสารตอนเข้าไปแล้วก็จะมาประกาศซ้ำอีกครั้งในตอนเย็น เพื่อให้ทราบกันอย่างทั่วถึง

ด้านผู้รับสาร พบว่าผู้รับส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เนื้อหาข่าวสารที่กล่าวมาข้างต้น จึงตรงกับ ความสนใจของกลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่ และผู้รับสารตระหนักถึงคุณค่า/ประโยชน์ของหอกระจายข่าวสาร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง และมีปฏิกิริยาตอบกลับในประเด็นต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารอยู่ในระดับสูง

3. การสนับสนุนจากภายนอก

ความรู้ ได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะทาง ได้แก่ การป้องกันโรคไข้เลือดออก โรคไข้หวัด 2009 จากสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

บางหลวง และความรู้ด้านการประกาศข่าวสาร ชุมชนทางหอกระจายข่าวสาร โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อสนับสนุนให้เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ประกาศข่าว ชุมชน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เมื่อ ปี พ.ศ. 2553 ณ เทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งผลจากการฝึกอบรม ในครั้งนั้นทำให้มีผู้ประกาศข่าวของชุมชนเพิ่มขึ้น คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประพันธ์ พูลทองคำ นอกจากนี้ด้วยความสำเร็จ จากการบริหารจัดการด้วยตนเอง การมีส่วนร่วม จากประชาชนอยู่ในระดับสูง หอกระจายข่าวสาร หมู่ 18 ถือเป็นต้นแบบที่คณาจารย์และนักศึกษา โพรแกรมนิวทศวรรษพิเศษ คณาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมได้มาศึกษาดูงานเมื่อปี พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมา

อุปสรรค ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องเสียงจากทางองค์การบริหารส่วนตำบล บางหลวงในการจัดตั้งครั้งแรกเพียงครั้งเดียว หลังจากนั้นก็ไม่ได้ขอรับการสนับสนุนใด ๆ

ข้อมูล ข่าวสาร ได้รับการสนับสนุนข้อมูล ข่าวสารจากจดหมายราชการ เอกสารประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมสุขภาพจิต สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาล สถานีอนามัยเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งให้ความรู้โดยเฉพาะกองสุขศึกษาและกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางหลวง สถานีตำรวจ ภูธรบางหลวง สำนักงานป้องกันภัยจังหวัด นครปฐม เป็นต้น

กำลังใจ การดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร

หมู่ 18 ได้รับการยกย่องจากผู้นำชุมชนในระดับกำนันและเป็นที่ยอมรับได้รับการเชิดชู โดยชุมชนใกล้เคียง จะนำหลักการจัดการหอกระจายข่าวสารของหมู่ 18 ไปเป็นตัวอย่าง

4. แนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร

ผลจากการจัดเวทีชุมชนจากผู้มีส่วนร่วมกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ประกอบด้วย กลุ่มผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร กลุ่มประชาชนที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร และกลุ่มผู้สนับสนุนงานหอกระจายข่าวสาร ได้แนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสารดังต่อไปนี้

4.1) ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง มีการต่อยอดพัฒนาด้านการสื่อสารในระบบการสื่อสารเสียงตามสาย ให้กระจายพื้นที่ติดตั้งเสียงตามสายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่มากยิ่งขึ้น

4.2) เพิ่มรูปแบบการจัดรายการ เช่น เพลง ข่าวสารทั่วไป ข่าวสารแปลกใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการทำนา อาชีพเสริม เป็นต้น

4.3) ใช้หอกระจายข่าวสารในการสืบสานประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น หมอทำขวัญ เป็นการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งใช้ในเทศกาลประเพณีต่าง ๆ การทำขวัญชั้นหมากงานบวช การทำขวัญสร้างพระภูมิ การทำขวัญงานแต่ง โดยให้มีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่น การพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านเฉพาะในท้องถิ่น เช่น การทำขนมกง การทำน้ำพริกแกง ให้เป็นในรูปแบบ OTOP ให้เป็นของดีประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านเกิดรายได้ในชุมชน

4.4) ปรับคุณภาพของการกระจายเสียงที่ส่งให้กับชุมชนให้มีความชัดเจนมากขึ้น

4.5) เพิ่มการกระจายเสียงโดยอาจเปิด

หอกระจายข่าวสารให้มากขึ้น เปิดในทุก ๆ วัน และในรูปแบบที่หลากหลาย

4.6) ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการหอกระจายข่าวสารให้มากขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนให้มีโอกาสร่วมเป็นผู้ประกาศข่าวชุมชน

4.7) จัดอบรมผู้ประกาศข่าวอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการกระจายเสียง และจัดอบรมให้กับผู้รับผิดชอบหอกระจายข่าวสารเพื่อเพิ่มความรู้ด้านการบำรุงรักษาเครื่องกระจายเสียง

4.8) จัดตั้งหน่วยงานให้คำปรึกษา จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง และการส่งข้อมูลข่าวสาร โดยประสานกับหน่วยงานราชการ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม ให้ผู้มีความรู้เข้ามาแนะนำวิธีการจัดการกระจายเสียง โดยจัดให้มีผู้ดูแลเพิ่มเติม หรือจัดให้มีหน่วยงานเข้ามา ส่งเสริมการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร เพิ่มจำนวนผู้ปฏิบัติงาน มีการมอบหมายและแบ่งหน้าที่ให้แก่ผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยวิเคราะห์ผ่านบริบทชุมชนและการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารพบปัจจัยแห่งความสำเร็จ 7 ประการ ประกอบด้วย กลุ่มแกนนำ ประชาชนชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนเข้มแข็ง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การจัดการกระจายเสียงที่มีประสิทธิภาพ และการมีแผนการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 กลุ่มแกนนำ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มแกนนำมีความเข้มแข็ง การดำเนินงานหอกระจายข่าวสารอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ 8 คน ด้วยบุคลิกภาพและวิธีการ

ทำงานเป็นปัจจัยเสริมให้การดำเนินงานหอกระจายข่าวสารมีประสิทธิภาพดังนี้

1) บุคลิกภาพ ผู้นำที่มีจิตอาสาเป็นคนดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ เป็นที่พึ่งให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความสามัคคี ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณ เน้นการให้ข้อมูลที่รวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนจริง ปัจจัยสำคัญคือ ทุกคนช่วยเหลือ ใจกว้างใจ ให้ความร่วมมือต่อกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับความไว้วางใจของคนในชุมชน

2) วิธีการทำงาน ยึดประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก รวดเร็ว โปร่งใส หนึ่งคนทำงานได้หลายหน้าที่ และสามารถทำงานแทนกันได้ มีการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากทั้ง 8 คน เป็นผู้นำชุมชนอยู่แล้ว จึงมีโอกาสการพบปะพูดคุยกันเกี่ยวกับชุมชนในเรื่องต่างๆ และสามารถนำเรื่องราวเกี่ยวกับหอกระจายข่าวสารเข้าไปผสมผสานอยู่ในทุกเนื้อหา

5.2 ประชาชนชาวบ้าน จากการศึกษาพบว่าประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ประกาศข่าวสารชุมชนของหอกระจายข่าวสาร คือ ลุงผาด พูลทองคำ ประชาชนชาวบ้านผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพิธีบายศรีสู่ขวัญ ทำงานเชื่อมโยงกับวัด จึงทำให้การทำหน้าที่ผู้ประกาศข่าวสารมีลักษณะโดดเด่น ดังนี้

1) มีความโดดเด่นในการเป็นผู้สืบทอดพิธีบายศรีสู่ขวัญของชุมชน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ถือเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของหมู่บ้าน

2) การเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมหอกระจายข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มีความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการผสมผสานเข้ากับการเป็นผู้ประกาศข่าวสารชุมชนผ่านหอกระจายข่าวสาร

5.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อความสำคัญ/ประโยชน์ของหอกระจายข่าวสารที่มีต่อชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารอยู่ในระดับสูง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมด้านนโยบาย หอกระจายข่าวสาร จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านมีมติร่วมกับคณะกรรมการบริหารจัดการหอกระจายข่าวสาร เกี่ยวกับนโยบายการขยายหอกระจายข่าวสารเป็นเสียงตามสาย นโยบายดำเนินการก่อสร้างอาคารหอกระจายข่าวสารแห่งใหม่ และนโยบายด้านงบประมาณการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ ของหอกระจายข่าวสารจากเงินค่าน้ำประปาหมู่บ้าน

2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตรายการ จากการศึกษาพบว่า เกือบทั้งหมดของประชาชนในหมู่บ้านไม่มีส่วนร่วมเป็นผู้ผลิตรายการ เนื่องจากให้เหตุผลว่า ไม่มีทักษะ ไม่มีความสามารถเข้าไปผลิตรายการแต่อย่างไรก็ตาม ได้มีประชาชนบางส่วนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นผู้ร่วมผลิตรายการในบางรายการ เช่น รายการธรรมะ

3) การมีส่วนร่วมในฐานะแหล่งข้อมูล จากการศึกษาพบว่า แหล่งข้อมูลที่น่ามาส่งกระจายเสียงส่วนใหญ่จะเป็นข่าวสารจากทางราชการ ส่วนข่าวบริการชุมชนที่มีประชาชนเป็นแหล่งข้อมูลนั้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่นำข่าวมาส่งกระจายเสียง จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน

4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้รับสาร จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรม ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อประกอบอาชีพ ดังนั้นช่วงเวลาที่หอกระจายข่าวสารออกอากาศ ในช่วงเวลาเช้า เวลา 05.30 - 06.30 น. และประกาศอีกครั้งในช่วงเย็นเวลา 17.00 - 18.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ติดตามรับฟังการกระจายเสียงหอกระจายข่าวสารเป็นประจำ

ผลการรับฟังชัดเจน อย่างไรก็ตามมีบางคนบอกว่า ถ้าหอกระจายข่าวสารไม่ได้ออกอากาศบรรยากาศจะเงียบเหงา นอกจากนี้มีบางแห่งรับฟังไม่ชัดเจน ประชาชนนำแจ้งให้คณะกรรมการทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขทันที

5) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีปฏิกริยาตอบกลับ (feedback) จากการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีปฏิกริยาตอบกลับในประเด็นต่าง ๆ อาทิ เวลาที่กระจายเสียงและเนื้อหารายการ ฯลฯ การมีส่วนร่วมโดยปฏิกริยาตอบกลับ ในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าการดำเนินการอยู่ในขณะนี้ดีมาก และเหมาะสมที่อยู่แล้ว ควรทำต่อไป นอกจากนี้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาที่น่าออกอากาศว่า ใช้หอกระจายข่าวสารสืบสานประเพณีภูมิปัญญาชาวบ้าน

5.4 ชุมชนเข้มแข็ง จากการศึกษาพบว่า จากประวัติศาสตร์ชุมชน บ้านดอนยายมี หมู่18 เป็นชุมชนเก่าแก่ ซึ่งมีความเป็นเครือญาติ ความคุ้นเคย ความสนิทสนม ความสัมพันธ์แน่นแฟ้น เนื่องจากมีตระกูลหลักอยู่ 6 ตระกูล ด้วยความเป็นเครือญาติ จึงส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ มีลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยกันเป็นอย่างดี และทุก ๆ สายตระกูลจะมีความ “เกี่ยวข้อง” ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งคนในชุมชนให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ช่วงหนึ่งชุมชนเคยผ่านประสบการณ์อันเลวร้ายถึงขั้นชุมชนแตกแยก เนื่องจากอดีตผู้ใหญ่บ้าน โกงเงินหมู่บ้าน นับเป็นประสบการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้ชุมชนหันกลับมารวมตัวกันอย่างเข้มแข็งอีกครั้ง จากประสบการณ์อันเลวร้ายในครั้งนั้น เป็นเหตุการณ์ที่คอยเตือนสติให้คนในชุมชนรักและสามัคคีกัน สร้างพลังให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคีกันมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันด้วยสายสัมพันธ์แบบเครือญาติ

ที่กล่าวมาในเบื้องต้น ทำให้เครือข่ายทางสังคมภายในชุมชน ได้รับการหล่อเลี้ยงไว้ด้วยระบบเครือข่ายที่ ซึ่งเป็นแรงเสริมให้เกิดเครือข่ายชุมชนกลุ่มต่างๆ มากมาย สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนต้องมีเครื่องมือสื่อสารภายในชุมชนเอง เพื่อให้เกิดการติดต่อด้านข้อมูล ข่าวสารกับคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ “หอกระจายข่าวสาร” จึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญ ที่ช่วยถักทอเครือข่ายสายสัมพันธ์

5.5 การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบการบริหารจัดการหอกระจายข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ อาทิ การมีงบประมาณ การจัดการหอกระจายข่าวสาร เพื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพียงพอ จากค่าน้ำประปาหมู่บ้าน รวมทั้งมีผู้ดูแลรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ ตั้งอยู่ในจุดที่เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ณ ศาลาอเนกประสงค์หมู่บ้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) โครงสร้างกรรมการบริหาร ประกอบด้วย กรรมการบริหารหอกระจายข่าวสารจำนวน 8 คน โดยมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ อาทิ ค้นหาปัญหา หาข้อมูล เตรียมข้อมูลเพื่อการประกาศ ประเมินผล ดูแลรักษาซ่อมแซมเครื่องขยายเสียงการจัดรายการ โดยมอบหมายให้ลุงผาด พูลทองคำ และสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลประพันธ์ พูลทองคำ เป็นผู้ประกาศข่าวสารชุมชน

2) นโยบายในการบริหารจัดการหอกระจายข่าวสารพบว่า คณะกรรมการและคนในชุมชนมีมติร่วมกันถึงนโยบายขยายหอกระจายข่าวสาร เป็นเสียงตามสาย เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน สามารถรับฟังข้อมูลข่าวสารที่ออกอากาศได้ครอบคลุมทั่วทุกหลังคาเรือน นอกจากนี้ได้มีนโยบายดำเนินการก่อสร้าง

อาคารหอกระจายข่าวสารแห่งใหม่ เพื่อสามารถใช้งานได้โดยสะดวก รวดเร็ว และดำเนินการครั้งนี้ใช้งบประมาณค่าน้ำประปาหมู่บ้าน ดังจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการหอกระจายข่าวสาร เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมด้านนโยบายการบริหารจัดการ

3) การบริหารจัดการด้านบุคลากรพบว่า ไม่มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการให้กับคณะกรรมการทั้ง 8 คน แต่เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า เข้ามาดำเนินการรับผิดชอบด้านต่าง ๆ อาทิ ค้นหาปัญหา หาข้อมูล เตรียมข้อมูลเพื่อการประกาศ ประเมินผล ดูแลรักษาซ่อมแซมเครื่องขยายเสียง การจัดรายการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการหอกระจายข่าวสารได้มอบหมายให้คณะกรรมการดังกล่าว เป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับคนในชุมชน

4) การบริหารจัดการด้านงบประมาณจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหารได้เงินสนับสนุนจากเงินค่าน้ำประปาหมู่บ้าน เพื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการซ่อมแซม จ่ายค่ากระแสไฟฟ้า และการจัดกิจกรรมพิเศษ ฯ

5) การบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์หอกระจายข่าวสาร ซึ่งประกอบด้วยเครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน ลำโพง เครื่องรับวิทยุ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการหอกระจายข่าวสารทุกคน และคนในชุมชนได้ร่วมกันเป็นผู้ดูแลสอดส่องและบำรุงรักษาอุปกรณ์

5.6 การจัดการกระจายเสียงที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบการบริหารจัดการกระจายเสียงหอกระจายข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ใช้ภาษาท้องถิ่น และมีรูปแบบการนำเสนอรายการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) เนื้อหา มีความหลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยเนื้อหาประกอบด้วย การเตือนภัย เช่น การเตือนภัยน้ำท่วม การป้องกันไข้เลือดออก การเตือนภัยธรรมชาติ ธรรมชาติ สุนัข สุนัข คติธรรม เชิญชวนให้ปฏิบัติธรรม ธรรมบรรยายเป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระ ความรู้ ข้อคิดเตือนใจ เป็นเทศนาธรรมโดยพระที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่น วิถีชีวิตของคนในชุมชน ประกาศงานบวช งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานประเพณี งานบุญต่าง ๆ งานศพ ความเคลื่อนไหวภายในชุมชนและนอกชุมชน กุญแจรถหาย ฯ ซึ่งเป็นรายการข่าวสารที่เน้นความรวดเร็ว เพื่อบริการคนในชุมชน กิจกรรมเฉพาะกลุ่ม ข่าวจากราชการ เช่น ข่าวประกาศจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ การประชุมนัดหมาย

2) การกระจายเสียงใช้ภาษาท้องถิ่น ซึ่งมีผลให้ฟังง่าย เข้าใจง่าย และเป็นที่ยินยอมของชาวบ้าน เนื่องจากความเป็นชุมชนเดียวกัน

3) รูปแบบการนำเสนอรายการตอบสนองความต้องการผู้ฟัง ซึ่งผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ โดยการกระจายเสียงในเรื่องใดก็ตามต้องจบด้วยคติสอนใจและหลักธรรม ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบและสนใจของกลุ่มผู้สูงอายุ อีกทั้งสอดคล้องแทรกอารมณ์ขัน/บันเทิง มีเทคนิคในการนำเสนอ เช่น ประกอบเพลง บทกลอน พระบรมราโชวาท ดนตรี หรือเพลงประกอบเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รายการน่าฟัง

5.7 การมีแผนการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในอนาคต จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร มีแผนการ

พัฒนาในอนาคต อาทิ มีโครงการฝึกอบรมเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมมากขึ้น โดยฝึกการพูดเพื่อเป็นผู้ประกาศข่าวชุมชน ฝึกการมีจิตอาสาให้กับคนในชุมชน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการสานต่อการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นการทำงานหอกระจายข่าวสารที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนดังนี้

1) ความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม เป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การตอบสนองความต้องการของประชาชน ผู้ด้อยโอกาส ผลักดันให้ทุกคนได้แสดงความสามารถ และมีโอกาสทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

2) มีมุมมองระยะยาว ภายใต้อำนาจความรอบคอบ เป็นการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารที่มีการวางแผนเป้าหมาย และกิจกรรมต่าง ๆ การมีแผนการพัฒนาในอนาคต ทำให้เห็นการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) การคิดแบบเป็นระบบ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจในความเชื่อมโยงของระบบ การบริหารจัดการ และการจัดการกระจายเสียงของหอกระจายข่าวสาร ก่อนที่จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับกลุ่มคน ภายในชุมชนเพื่อการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

รวบรวมโดย ธนิภา พากเพียร
นักวิชาการเผยแพร่ ชำนาญการ
ที่มา : ณิชชา ศิริธนาธร นิเทศศาสตร์ปริทัศน์
วารสารวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม - ธันวาคม 2555

